

Аспекти викладання української мови як іноземної в аграрному ВНЗ

Навчання в нашій країні іноземних фахівців – це одна із форм культурного і наукового співробітництва, що сприяє зміцненню авторитету України на міжнародній арені, є джерелом додаткового фінансування освіти. Великою популярністю серед іноземних громадян користуються економічні спеціальності.

Підготовка спеціалістів з числа іноземних громадян має певні особливості і труднощі, вивчення та аналіз яких необхідні для розробки не лише окремих методик викладання конкретних дисциплін, але й загальної методики навчання іноземців.

Навчання студентів-іноземців українській мові відбувається кількома етапами. Передусім на інформативному рівні іноземна мова (зокрема українська) пов'язана з усіма гуманітарними, суспільними, а також загальноекономічними дисциплінами, що вивчаються у відповідному ВНЗ. Найосновнішими залишаються відомості зі спеціальності, здобуті на заняттях з української мови як іноземної, які розширюють та поглиблюють знання з основних дисциплін. Крім того, цей процес має когерентний характер, оскільки сприяє оптимальній адаптації студентів в інакомовному для них середовищі, що водночас спонукає їх до систематичної та інтенсивної роботи над вивченням мови.

Важливо усвідомити, що процес професійної підготовки іноземних студентів має відбуватися на основі цілісного підходу, який дозволяє розглядати всі дидактичні засоби як такі, що забезпечують професійне становлення особистості майбутнього висококваліфікованого спеціаліста. [2]

Для того, щоб оволодіти іноземною мовою, в даному випадку українською, навчитися говорити, читати й писати нею, потрібно усвідомлено засвоїти

систему мови в цілому (фонетику, лексику, граматику), а також закономірності мови.

Як відомо, існує велика кількість методів викладання іноземних мов, як-от: граMATико-перекладний, аудіолінгвальний, комунікативний, усвідомлено-зіставний, усвідомлено-практичний тощо.

Під час навчання іноземних студентів в україномовному середовищі найбільш дієвою та ефективною можна вважати таку організацію навчання, яка б забезпечувала залучення студентів до комунікативної діяльності фахівця. У центрі уваги при цьому є мовно-розумова діяльність людей, а основним об'єктом навчання є мовна комунікація, функціональні властивості мови і мовлення в їх нерозривній єдності.

Оскільки зазначений курс є практичним, то його метою є практичне оволодіння мовою, що полягає у формуванні комунікативно-професійного спілкування, комунікативної компетенції іноземних студентів. Тобто, комунікативний підхід є основним фактором, який формує методичну спрямованість викладача-мовника у викладанні української мови іноземним студентам.

Розробкою комунікативного підходу займалося багато наукових колективів та методистів. Найвагоміший внесок в обґрунтуванні згаданого підходу зробили Г. Уїдоусан, У. Літлвуд, Г. Пефо, Є. Пассов.

У процесі формуванні комунікативних умінь щодо вивчення української іноземцями, найефективнішою можна вважати таку організацію навчання, яка забезпечувала б залучення студентів до комунікативної діяльності, адже «комунікативний підхід передбачає вихід у такі ділянки комунікації, де проявляються наміри та інтенції мовця, його рольові характеристики, особливі стратегії мовленнєвої поведінки. В центрі уваги опиняються питання, пов'язані з використанням мови у конкретних мовленнєвих актах, явища мовної та мовленнєвої варіантності» [1]. Адже, мова як засіб – це цілеспрямована взаємодія між тими, хто вивчає мову; основну увагу спрямовано на розвиток у студентів іншомовного мислення і відчуття мови, що вивчається; обов'язкове використання чотирьох видів комунікативної діяльності (читання, письма,

говоріння та аудіювання); відпрацювання навичок як підґрунття іншомовно-мовленнєвої діяльності, на яку відводиться більша частина навчального часу (не менше 85%), а на повідомлення студентам теоретичних відомостей про мову, що вивчається, - не більше ніж 15% часу.

Варто зазначити, що при створенні методичних вказівок не оминаємо також рівнів когнітивної сфери (за Б.Блумом), що передбачають так звану «таксономію»: знання – розуміння – застосування – аналіз – синтез – оцінка.

Зокрема, перший аспект (*знання*) вичленовує складання списку, називання, виділення. При цьому обов'язково враховується принцип організації мовного матеріалу.

Так, до кожної з тем заняття подаємо студентам перелік базових понять і термінів для активного вжитку. Для прикладу візьмемо економічний профіль.

Тема 1 «Загальні відомості про бізнес». *Вигода, прибуток, партнер, потреба, виробництво, діяльність, активність, природні ресурси, матеріальні блага, ділові відносини, суб'єкти бізнесу, угода, економічний інтерес.*

Тема 2 «Суб'єкти бізнесу». *Підприємець, споживач, роботодавець, прибуток, послуга, продукція, влада, ринок, пропозиція.*

Як показник *розуміння* у цьому випадку на перший план виходить елемент так званої Болонської системи – «Перевірка вихідного рівня знань». Вона може бути представлена у вигляді тестових завдань, хоча переважно відбувається як виконання вправи, в якій коротко відображено матеріал попереднього заняття (лексично-тематичний). Наприклад, тема одного з занять – «Правила бізнесу», а наступна – «Комерція і торгівля». Подаємо приклад завдання, яке пропонується в другій із названих тем.

Розкрийте дужки, поставивши словосполучення у правильній граматичній формі.

Багато (бізнесмени, економісти) ..., ... сформулювали правила ведення (чесний бізнес)

Ці правила бізнесу можна поділити на такі групи:

1. Правила у сфері (маркетинг, реклама, збут, ціноутворення) ..., ..., ..., .. .
2. Правила у сфері (виробництво продукція)

3. Правила у сфері (фінанси)
4. Правила у сфері управління (трудові колективи)
5. Правила ділової (поведінка бізнесмен)
6. Правила у сфері управління (бізнес)

Щодо *застосування*, то цей елемент засвоєння знань означає уміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях. Передовсім сюди входить повторення вивчених правил, методів тощо. Так відбувається засвоєння нових лексичних одиниць (усна відповідь; виконання лексичних вправ; написання лексичних диктантів; упорядкування словотвірних гнізд; утворення словосполучень, складних слів; підбір відповідних лексичних визначень, тлумачень; підбір синонімів й антонімів до термінів іншомовного і власне українського походження; добірка елементів, які відповідають контекстуальному значенню словосполучення чи речення), а також засвоєння нового та повторення вивченого граматичного матеріалу (граматичні вправи на основі лексичної теми відповідного заняття, які вдосконалюють практичне використання граматичного матеріалу). Наприклад:

Знайдіть спільнокореневі слова.

Власність, сукупний, кількісний, розвиватися, село, перевага, дрібний, розвиток, новий, кількість, роздрібний, переважати, торгувати, кількісно, розвинутий, власник, сільський, споживач, продукт, сім'я, виторг, сукупність, сімейний, привласнювати, новітній, банкрут, відповідати, господарство, продуктивний, господарювання, відповідальність, споживчий, господарювати, продуктивність.

До поданих слів доберіть антоніми.

Основний, експорт, загальний, спочатку, куплений, початковий, негативний, відсутній, відсутність, збільшення, зниження, продаж, складний, купувати, сільський, сильний, активний, новий, початок, покупець.

Довідковий матеріал: старий, продавати, пасивний, кінцевий, імпорт, позитивний, простий, наприкінці, наявний, міський, кінець, другорядний, наявність, підвищення, слабкий, окремий, зменшення, купівля, проданий, продавець.

Від іменників, поданих у дужках, утворіть прикметники й поставте їх у потрібній формі.

(Держава) підприємство, (кредит) підтримка, (інновація) діяльність,
(кадри) забезпечення, (інформація) центр, (податок) політика, (ефект)
праця, (ціль) допомога, (центр) орган влади, (наука) працівник, (місце)
умови, (конструктор) розробка, (дослід) інститут, (регіон) досвід, (комерція)
успіх, (довідка) інформація, (рік) дохід, (маркетинг) дослідження

Категорії *аналізу* та *синтезу* є когерентними поняттями, які зазвичай розділяють одне ціле на елементи, і навпаки. Так постає робота з реченнями, з міні-текстом, із текстом (читання, відповіді на запитання, складання плану чи резюме, переказ тексту, лексико-граматичний аналіз тощо). Прикладом таких вправ можуть слугувати:

Утворіть із слів речення, не змінюючи порядку слів.

1. Усі, держави, мати, загальна, економічний, проблема: ресурси, лімітований, а, потреби, людина, безмежний.
2. Завод, Україна, виробляти, різноманітна, продукція.
3. Задоволення, потреба, людина – основний, завдання, економіка.
4. Ринковий, економіка – це, система, приватний, власність, свобода, вибір, та, конкуренція.
5. Виробники, використовувати, передовий, технологія.

Напишіть речення за зразком

Зразок: Що це Що

Що є Чим

1. Київ – це промисловий центр.
2. Сонце, вода, повітря – це природні блага.
3. Торгівля - це галузь господарства.
4. Слово «споживач» це економічний термін.
5. Мікроекономіка – це частина науки про економіку.
6. Продукти та послуги – це блага, які створює людина

Прочитайте повідомлення. Пишіть пропущенні букви. Складіть 5 питань до тексту.

Ек...номіка - це особл...ва сфера ж...ття суспільства, що охоплює виробництво товарів та п...слуг, обмін ними і їх споживання.

Економіка дає л...дям: ж...тло, поб...тові р...чі; їжу; од...г, взуття; тр...нспорт; розв...ги, мандри.

Економіка створю... всі речі, необх...дні для життя люд...ни.

А де ж можн... взяти всі ті речі? На р...нку.

Ринок - це міс...е купівлі та прод...жу товарів. Продавець і покупець - учасники ринку.

Ринок - ці в...дносини між люд...ми, що виявля...ться через обмін, організ...ваний за зак...нами товарного в...робництва і обігу; зазвичай це місце здійснен...я угод товарообміну.

Ринк...ва економіка – сукупність економічних відносин, які охоплю...ть і вир...бництво, і спож...вання.

Р...нкова с...стема - це система вільного господарювання, основу якої склада...ть приватна власність, ринкове ціноутворення та конк...ренція.

І, врешті, *оцінка*. Як категорія навчальних цілей вона означає вміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу для досягнення конкретної мети. З боку студентів відбувається розвиток усного мовлення, а з боку викладача – контроль умінь мовлення (складання студентами монологу, діалогу, усного повідомлення, розповіді, доповідь на задану тему тощо).

Короткі діалоги є подальшою формою розвитку комунікативних навичок, які базуються на мовних моделях, але містять власні судження студентів. Дуже часто ці вправи вимагають роботи у парах, під час якої студенти-іноземці спілкуються між собою українською мовою. Важливо звернути увагу на те, щоб партнери у діалогах змінювалися. Щодо мовленнєвої ситуації, то необхідною умовою є той факт, що вона має бути якнайповніше наближена до умов природного спілкування стимулювати студента до мовленнєвої діяльності.

Діалоги можуть бути різної тематики:

1. Розмова між клієнтом і працівником банку.

2. Розмова між партнерами при підписанні угоди.

3. Розмова між споживачем та виробником.

Підсумовуючи, зазначимо, що кінцевою метою вивчення курсу з української мови для студентів-іноземців є формування особистостей із високим лінгвістичним рівнем грамотності та культури писемного та усного мовлення. Досягнення цієї мети пов'язане з багатьма труднощами та вимагає спільних зусиль студентів і викладачів. Тому особливого значення набуває керуваність навчальним процесом, а також ефективна система контролю засвоєння знань. Водночас кредитно-модульна система організації навчального процесу спонукає студентів систематично здобувати знання впродовж навчального року. Власне, репрезентовані взірці вправ дозволяють забезпечити вільне володіння мовою з метою сприяння мовно-культурній інтеграції іноземних студентів в україномовне середовище та здобуття ними спеціальності.

Література:

1. Сурыгин А. И. Педагогическое проектирование системы предвузовской подготовки иностранных студентов / А.И. Сурыгин. – СПб.: Златоуст, 2001. – С. 30.
2. Шмир М. Ф. Міжпредметні зв'язки при викладанні іноземної мови як один із засобів формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців / М.Ф. Шмир // Вісник ХНУ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. – Х., 2009. – № 14. – С. 259-268.